

محمد تدین، یکی از مهره های مهم رضا شاه

۳۱ خرداد ۱۳۹۶ ساعت ۱۳:۱۲

«اطلاعات وسیع و تسلط او بر نطق و بیان موجب شد که خیلی زود جای خود را در مجلس باز کند و مورد توجه قرار بگیرد و به همین دلیل در وزارت معارف به عضویت شورای عالی برگزیده شد.»

کافه تاریخ- مقالات

انتقال حکومت از قاجار به پهلوی یکی از مهمترین رویدادهای سیاسی ایران در دوره معاصر است که طی بازنگری قانون اساسی و به کمک افرادی چون سیدمحمد تدین صورت گرفت. تدین یکی از افراد و مهره های مهم رضاشاه در مجلس پنجم و یکی از عوامل مهم انتقال سلطنت به پهلوی بود. وی در جریان طرح موضوع جمهوری خواهی نیز یکی از مخالفان سرسخت مدرس بود. با این حال بعد از تشکیل حکومت پهلوی، تدین همچنان به فعالیتهای سیاسی خود ادامه داده و توانست سمتهای مختلفی را نیز عهده دار گردد. هرچند این دوران مدت زیادی به طول نینجامیده و در نهایت وی نیز مورد غضب رضاشاه قرار گرفته و فعالیتهایش تا حدود زیادی کمرنگتر از گذشته میگردد. با این مقدمه کوتاه، به بررسی برخی از فعالیتهای سیاسی تدین پرداخته میشود.

تدین که بود؟

سیدمحمد روضه خوان معروف به محمد تدین از رجال مهم و تأثیرگذار دوره قاجار و پهلوی در سال ۱۲۶۰ هـ.ش در بیرجند متولد شد. وی تحصیلات ابتدایی را در بیرجند سپری نمود، سپس جهت فراگیری علوم دینی رهسپار مشهد گردید. بعد از فراگیری علوم دینی در مشهد عازم تهران گشت و در آنجا مدرسه های دایر و خود به مدیریت آن پرداخت. مدرسه را تدین نامید و بعد از مدتی خود نیز به همین نام معروف گشت. تدین در کنار فعالیتهای فرهنگی، به فعالیتهای سیاسی نیز پرداخت و اولین فعالیتهای وی در این زمینه همزمان با آغاز جنبش مشروطه همراه گشت.

فعالیتهای سیاسی سیدمحمد تدین

تدین در دوران مشروطه یکی از طرفداران این نهضت بوده و در صف مجاهدین قرار داشت. بعد از استبداد صغیر و به توپ بسته شدن مجلس، ضمن دفاع از مشروطیت، به عضویت حزب دموکرات نیز درآمد. تدین طی دوران حکومت مشروطه، همواره از

حامیان آزادیخواهی و حکومت قانونی بود؛ اما در کنار آن از سیاستهای استعماری انگلیس نیز حمایت میکرد، چنانچه در سال ۱۲۹۵ به انتشار روزنامه «صدای تهران» پرداخت که در حمایت و موافقت با قرارداد استعماری ۱۹۱۹ مطالب زیادی را درج و منتشر نمود. وی یکی از طرفداران جدی قرارداد ۱۹۱۹ بود.

تدین طی دوران کودتای ۱۲۹۹، مدتی توسط کودتاچیان دستگیر و زندانی میشود. به این ترتیب که عدهای مردمان بیتناسب و ناجور را که در این پانزده ساله مشروطه کارهایی کرده و از خود بود و نمودی ظاهر نمودهاوند، گرفته و حبس کردهاوند. ۱ با این حال تدین بعد از کودتا آزاد گشته و به عنوان یکی از شخصیتهای حامی رضاشاه وارد مجلس میگردد. او در انتخابات مجلس چهارم توانست به عنوان نماینده مردم تهران وارد مجلس شود. «اطلاعات وسیع و تسلط او بر نطق و بیان موجب شد که خیلی زود جای خود را در مجلس باز کند و مورد توجه قرار بگیرد و به همین دلیل در وزارت معارف به عضویت شورای عالی برگزیده شد.» ۲

اما مهمترین فعالیت سیاسی تدین به حضور او در مجلس پنجم شورای ملی باز میگردد. وی در انتخابات پنجم به عنوان نماینده بیرجند به مجلس راه یافت و توانست عهدهدار مجلس گردد. بدین ترتیب که بعد از انتخاب مؤتمن الملک به سمت رئیس مجلس، تدین نیز به عنوان نایب رئیس انتخاب میگردد. اما مؤتمن الملک بعد از مدتی استعفا داده و از مستوفی الممالک جهت بر عهده گرفتن این سمت دعوت میشود که وی نیز با عدم پذیرش این سمت استعفای خود را اعلام میکند.

در این شرایط با تشکیل مجلس، تدین اداره مجلس را به دست گرفته و در اقدامی عجولانه ماده واحده انتقال حکومت از قاجار به پهلوی را در مجلس قرائت میکند که در نهایت به تصویب مجلس میرسد. طبق ماده واحده، مجلس شورای ملی به نام سعادت ملت، انقراض سلطنت قاجاریه را اعلام نموده و حکومت موقتی را در حدود قانون اساسی و قوانین موضوعه مملکتی به شخص آقای رضاخان پهلوی واگذار مینماید. در این شرایط اصلیتین مخالف این طرح آیت الله مدرس بود که از هیچ تلاشی جهت ممانعت از تصویب طرح فروگذاری نکرد؛ اما نتوانست مانع آن گردد. گفته میشود، تدین یکی از مخالفان سرسخت آیت الله مدرس در جریان جمهوری خواهی بود. در این طرح، نمایندگان مجلس به دو طیف اصلی طرفداران جمهوری و مخالفان آن تقسیم میشوند.

رهبر طیف جمهوری خواهان را سید محمدتدین تشکیل میداد که اکثریت مجلس را در اختیار داشتند. رهبر مخالفین نیز روحانی به زعامت آیت الله مدرس بود که بر اثر این مخالفتها، بدرفتاریهایی نیز به شخص مدرس وارد میگردد. چنانچه یکی از نمایندگان طرفدار جمهوری به نام حسین بهرامی، سیلی محکمی به گوش وی میزند که طبق شواهد، بهرامی این کار را به تحریک محمد تدین انجام داده بود. با تشکیل حکومت پهلوی، تدین نیز به مناصب سیاسی جدیدی گماشته میشود. وی در سال ۱۳۰۵ به عنوان وزیر معارف انتخاب و دو سال در این سمت باقی ماند. تدین طی دوران وزارت خود، توانست اقدامات اصلاحی خاصی را انجام دهد و با قدرتی که در انجام امور داشت، جنب و جوش زیادی در آنجا پدید آورد. از جمله اجباری نمودن ورزش در مدارس، تدریس زبان فارسی در مدارس خارجی و نیز لغو امتیاز حفريات باستان شناسی که به فرانسویها واگذار شد. ۳ با این حال تدین مدتی بعد از فعالیت سیاسی، مورد غضب رضاشاه قرار میگیرد. گفته میشود علت این موضوع گویا آن بوده که تدین از رضاشاه در دوران نخست وزیری مبلغی جهت انجام کاری دریافت نموده بود؛ اما نتوانسته بود آن را به خوبی انجام دهد. ۴

با این حال تدین بعد از برکناری از وزارت معارف، در سال ۱۳۰۹ به عنوان استاندار کرمان انتخاب میشود و در این سمت مشغول فعالیت میگردد. بعد از آن تدین تا حدودی از سیاست کناره گیری کرده و بیشتر به امور فرهنگی مشغول گشته و با تأسیس دانشگاه تهران به تدریس در دانشکده ادبیات مشغول میشود. وی در سال ۱۳۱۴ به عضویت فرهنگستان ایران و در سال ۱۳۱۷ به عضویت شورای عالی فرهنگ در تهران درآمد. تدین در دوران پهلوی دوم نیز مجدداً فعالیتهای سیاسی و فرهنگی خود را آغاز میکند وی در کابینه علی سهیلی (۱۳۲۱) وزیر مشاور گردید. در همین دوران مدتی نیز به عنوان وزیر در وزارت خواروبار فعالیت میکرد که بعدها به علت سوءاستفاده از این وزارتخانه محاکمه میگردد؛ هرچند در نهایت تبرئه میشود. در سال ۱۳۲۲ به عنوان وزیر کشور انتخاب میشود؛ اما بعد از سپری کردن این دوران، اتهاماتی از قبیل اختلاس و دزدی از اموال مردم در دوران فعالیتهای سیاسی از جمله در زمان تصدی وزارت خواروبار از سوی افرادی چون دکتر مصدق به وی وارد میگردد که باعث زندانی شدن وی به مدتی کوتاه میشود. این محاکمه در نهایت با رأی دادگاه به برائت تدین پایان میپذیرد.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۳۵۹۷۳/شاه-رضا-مهم-ها-مهره-یک-تدین-محمد>